

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р **Стилиян Стоянов**,

член на научно жури за защита на дисертация за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ от **Гергана Иванова Асенова** в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, научна специалност „История на българската литература (Възрожденска литература)“

Тема:

Идеята за родното в учебникарската литература от 60-те години на XIX век до Първата световна война

Основание за написване: Заповед № 74/19.01.2026 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“

Гергана Асенова е редовен докторант към Катедрата по литература на Югозападния университет. Завършила е специалността „Българска филология“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“ и магистърска програма „Българският език като чужд“ в същия университет. От 2016 г. и досега е учител по български език и литература последователно в СУ „Св. св. Кирил и Методий“ в гр. Земен и в VI СУ „Св. св. Кирил и Методий“ в гр. Перник. Носител е на награда за цялостна професионална трудова дейност в системата на училищното образование, както и на награда „Учител на годината – 2023 г.“ Водила е семинарни занятия по дисциплините „Методика на обучението по литература“ и „Стара българска литература“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Участвала е с доклади в 11 конференции и има 6 публикации, четири от които са непосредствено свързани с темата на дисертацията ѝ.

Като член на Катедрата по литература, докторант към която е Гергана Асенова, твърдя, че тя е изпълнила всички изисквания и задачи, заложиени в

индивидуалния ѝ учебен план на докторант, за което свидетелстват и документите, издадени от съответните служби на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Дисертационният труд на Гергана Асенова е обемно, целенасочено и завършено изследване, научните приноси на които са несъмнени. Избраната тема дава възможност чрез идеята за родното да се проследят определени социокултурни процеси, да се коментира тематиката и идеологията на учебникарската литература, да се очертаят фигурите на учебникарите, да се предложи една своеобразна история на учебникарската литература в България. Обединителният белег, центърът, е идеята за родното. Още в увода Гергана Асенова поставя три много смислени въпроса, които по същество задават структурата на дисертацията ѝ:

1. През какви периоди преминава развитието на българската учебникарска книжнина?

2. Как е изградена системата от фигури, образи и символи на родното за българската общност?

3. Кой са те и как са представени в учебникарската книжнина?

Избран е период, в който протичат същностни изменения в българския социум: от Ранното възраждане до края на Първата световна война. В този смисъл заглавието е леко подвеждащо, доколкото съществен акцент е поставен върху учебникарска литература, появила се далеч преди 1860 г.

Добра и добре защитена е тезата, че родното се дефинира чрез различни контексти: вяра, семейство, дом, география, традиции и т.н. Това дава възможност на докторантката да обясни смяната на темите и сюжетите в учебникарската литература: да речем редуцирането на религиозните текстове за сметка на светските, появата на социалния компонент, изграждането на пантеона на българските герои и т.н. Много продуктивна е поставената на стр. 23 теза, че „В процеса на изобретяване на българското неизменно се имплицира фигурата на учителя, будителя, носителя на

знанието и на стремежа към свобода чрез знание“. Много удачна е и тезата, че „През Възраждането именно учебниците изпълняват въвеждащата и идентификационна функция на индивидуализирания образ на родното, чрез който се върви към изграждане на българско съзнание“. (стр. 26). Гергана Асенова изследва и промените, настъпили в учебникарската литература в периода на конституиране на законодателната база на новосъздаденото Княжество България. Тук е уместно да спомена много добрата осведоменост на Гергана Асенова по отношение на самата учебникарска книжнина и нейните автори, някои от които са хрестоматийно известни, други не толкова, трети – почти неизвестни. Това ѝ дава възможност да прецизира своите наблюдения, а доказателственият материал е повече от обилен.

Друго несъмнено качество на текста е способността на Гергана Асенова да контекстуализира. Най-общо казано, идеята за родното в учебникарската литература е разгледана в социокултурните контексти на прехода от традиционно към модерно общество, в институционалните контексти на новата българска държава, в контекстите на педагогиката и дидактиката и, разбира се, в литературноисторически контекст. В този смисъл названието на Втора глава, „Моделиране на учебникарската книжнина“ много добре изразява цялостната същност на дисертацията. Гергана Асенова разглежда конкретните реализации на моделирането чрез конкретни имена: Петър Берон, Неофит Рилски, Неофит Бозвели, Драган Манчов, Ботьо Петков, Христо Г. Данов, Петко Славейков, Вазов и Величков с тяхната „Хрестоматия...“ Т. Влайков, Иван Дорев и много още – списъкът наистина е впечатляващ.

Третата глава пък коментира образите и символите на родното в учебникарската книжнина, персонализирани по същество като митологични образи: Кирил и Методий и Паисий Хилендарски. Тук отново проличава способността на Гергана Асенова да коментира и вижда детайлите, а пък

тази способност, мисля си, е породена от наистина впечатляващия набор от учебникарска книжнина, която тя познава, а също от способността ѝ да оперира със солиден набор литературноисторически текстове: статии, студии, монографии, както и със закони и правилници, регламентиращи образованието и съответно учебникарската книжнина. Стремещът към изчерпателност и детайлност на изложението понякога води до излишно разтягане на изложението или пък до ненужно повтаряне на тези, да речем в първия и третия раздел на трета глава. Невинаги подробното разказване на биографията на учебникаря работи за единството и концептуалната насоченост на текста. Но така или иначе това е изборът на Гергана Асенова и вероятно тя би могла да го защити.

Авторефератът коректно представя тематичния обхват, структурата и научните приноси на дисертационния труд.

Заклучение

Дисертационният труд на Гергана Асенова „Идеята за родното в учебникарската литература от 60-те години на XIX век до Първата световна война“ е задълбочено изследване на същностни явления и процеси в българската литература и култура, погледнати през призмата на учебникарската литература, научните приноси на което не будят съмнение. Това ми дава основание да предложа да на уважаемото научно жури да бъде присъдена ОНС „доктор“ на Гергана Иванова Асенова в професионално направление 2.1. Филология, научна специалност „История на българската литература (Възрожденска литература)“.

Благоевград,

12. 03. 2026 г.

(проф. д-р Стилиян Стоянов)

OPINION

By Prof. **Stiliyan Stoyanov, Ph.D.**

member of the academic jury for the defense of a dissertation for the award of the educational and scientific degree “Doctor” by Gergana Ivanova Asenova

in the field of higher education 2. Humanities,

professional field 2.1. Philology, scientific specialty “History of Bulgarian Literature (Revival Literature)”

Topic:

The Idea of the Native in Textbook Literature from the 1860s to the First World War

Grounds for writing: Order No. 74/19.01.2026 of the Rector of South-West University “Neofit Rilski”

Gergana Asenova is Ph.D. student at the Department of Literature at South-West University. She graduated in Bulgarian Philology at South-West University “Neofit Rilski” and completed the master’s programme “Bulgarian as a Foreign Language” at the same university. Since 2016 she has been a teacher of Bulgarian Language and Literature, first at Secondary School “St. St. Cyril and Methodius” in the town of Zemen and subsequently at VI Secondary School “St. St. Cyril and Methodius” in the town of Pernik. She has received an award for her overall professional activity in the system of school education, as well as the award “Teacher of the Year – 2023”. She has conducted seminar classes in the disciplines “Methodology of Literature Teaching” and “Old Bulgarian Literature” at South-West University “Neofit Rilski”. She has participated with papers in 11 conferences and has 6 publications, four of which are directly related to the topic of her dissertation.

As a member of the Department of Literature, within which Gergana Asenova is a Ph.D. student, I state that she has fulfilled all requirements and tasks included in her individual doctoral study plan, as evidenced by the documents issued by the relevant administrative units of South-West University “Neofit Rilski”.

The dissertation by Gergana Asenova is a comprehensive, purposeful, and completed study whose scientific contributions are unquestionable. The selected topic makes it possible, through the idea of the native, to trace certain sociocultural processes, to discuss the themes and ideology of textbook literature, to outline the figures of textbook authors, and to propose a distinctive history of textbook literature in Bulgaria. The unifying feature, the central focus, is the idea of the native. Already in the introduction, Gergana Asenova poses three very meaningful questions that essentially determine the structure of her dissertation:

1. Through what periods does the development of Bulgarian textbook literature pass?
2. How is the system of figures, images, and symbols of the native constructed for the Bulgarian community?
3. Who are they and how are they represented in textbook literature?

The selected period is one during which fundamental transformations take place in Bulgarian society: from the Early National Revival to the end of the First World War. In this sense, the title is somewhat misleading insofar as a significant emphasis is placed on textbook literature that appeared long before 1860.

A well-argued and convincingly defended thesis is that the native is defined through various contexts: faith, family, home, geography, traditions, and so on. This enables the doctoral candidate to explain the change in themes and plots in textbook literature—for example, the reduction of religious texts in favor of secular ones, the emergence of a social component, the construction of a pantheon of Bulgarian heroes, and so forth. Particularly productive is the thesis formulated on page 23 that “in the process of inventing the Bulgarian, the figure of the teacher, the enlightener, the bearer of knowledge and the aspiration for freedom through knowledge,

is invariably implied.” Equally appropriate is the thesis that “during the National Revival it is precisely the textbooks that perform the introductory and identification function of the individualized image of the native, through which the construction of Bulgarian national consciousness proceeds.” (p. 26). Gergana Asenova also studies the changes that occurred in textbook literature during the period of establishing the legislative framework of the newly created Principality of Bulgaria. Here it is appropriate to mention her very good familiarity with textbook literature itself and its authors, some of whom are well known in anthologies, others less so, and still others almost unknown. This allows her to refine her observations, while the evidential material is more than abundant.

Another unquestionable quality of the text is Gergana Asenova’s ability to contextualize. In general terms, the idea of the native in textbook literature is examined within the sociocultural contexts of the transition from a traditional to a modern society, within the institutional contexts of the new Bulgarian state, within the contexts of pedagogy and didactics, and, of course, within a literary-historical context. In this sense, the title of Chapter II, “Modeling of Textbook Literature,” very well expresses the overall essence of the dissertation. Gergana Asenova examines specific realizations of this modeling through specific names: Petar Beron, Neofit Rilski, Neofit Bozveli, Dragan Manchov, Botyo Petkov, Hristo G. Danov, Petko Slaveykov, Vazov and Velichkov with their “Chrestomathy...”, T. Vlaykov, Ivan Dorev, and many others—the list is truly impressive.

The third chapter discusses the images and symbols of the native in textbook literature, essentially personalized as mythological figures: Cyril and Methodius and Paisii Hilendarski. Here again Gergana Asenova’s ability to comment on and perceive details becomes evident. This ability, I believe, stems from the truly impressive body of textbook literature she is familiar with, as well as from her capacity to work with a solid corpus of literary-historical texts: articles, studies, monographs, as well as laws and regulations governing education and, respectively, textbook literature. The aspiration for exhaustiveness and detail in the exposition sometimes leads to an unnecessary expansion of the text or to the repetition of certain theses, for example in the first and third sections of the third chapter. The detailed

narration of the textbook authors' biographies does not always contribute to the unity and conceptual orientation of the text. Nevertheless, this is Gergana Asenova's choice, and she would probably be able to defend it.

The abstract correctly presents the thematic scope, structure, and scientific contributions of the dissertation.

Conclusion

The dissertation by Gergana Asenova, "The Idea of the Native in Textbook Literature from the 1860s to the First World War," is an in-depth study of essential phenomena and processes in Bulgarian literature and culture viewed through the prism of textbook literature, the scientific contributions of which raise no doubt. This gives me grounds to propose to the respected academic jury that the educational and scientific degree "Doctor" be awarded to Gergana Ivanova Asenova in professional field 2.1. Philology, scientific specialty "History of Bulgarian Literature (Revival Literature)".

Blagoevgrad,

12 March 2026

(Prof. Stiliyan Stoyanov, Ph.D.)